

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

зі спеціальності « 051 Економіка »
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою
« Бізнес - економіка та аналітика »
(назва освітньої програми)

на тему: «Статистичне дослідження зовнішньоекономічних зв'язків України з
країнами Європейського союзу»
(назва теми)

Виконавець:

Студент (ка) 44П групи факультету ФЕУП

Гузинська Аліна Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри ЕПУБ
(науковий ступінь, вчене звання)

Подмазко Олексій Михайлович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З моменту отримання незалежності і до сьогодні Україна намагається відновити економічну стабільність і досягти розвитку, проте постійні перепони такі, як: криза, епідемія, воєнний стан - перешкоджають досягненню цілей.

Державний розвиток кожної країни супроводжується певним економічним законом, що характеризуються невід'ємністю економіки у зовнішньоекономічних стосунках.

Враховуючи світові зрушення, у всіх сферах розвитку держави важко не помітити, що будь-якій сучасній країні важко розвиватися і навіть існувати ізольовано і не брати участь у міждержавних масштабних процесах.

На сьогоднішній день країни мають так званий «симбіоз», впливаючи одна на одну з економічної сторони, соціальної, політичної і навіть культурної.

Зовнішньоекономічні зв'язки являються однією з найскладніших сфер економіки, що являє собою сукупність форм співпраці між окремими країнами та формується на основі поділу праці на макрорівні.

Не один рік Україна намагається стати частиною Європейського союзу (ЄС) не тільки географічно, а й на соціальному і політичному рівні, однак сучасні проблеми стають на заваді.

У перші роки незалежності України були чітко сформовані основні напрямки її зовнішньої політики, зокрема і економічної.

Основним стратегічним партнером названо Європейський Союз і прийнято курс на євроінтеграцію. Актуальність дослідження відносин між Україною та Європейським Союзом набуває особливої ваги особливо спираючись на останні події, оскільки Україна дійшла до позначки претендента до вступу в Європейський союз.

Для формування зовнішньоекономічних зв'язків важливим етапом є побудова свободи на рівні торгівлі з країнами ЄС.

Проблематикою зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами Європейського союзу досліджували: Саркісян Л.Г. та Іщук Л.Г., Шкурупій О.В., Сьомченко В.В., Ільченко Д.А., Степанкова А.А., Осадча Н.В., Погорелова Т.В. та Гузинська А.М., Богдар Д.О., Лизун М.В., Заячківська Г., Момот О.І., Демченко А.О. та багато інших. Однак наявна низка теоретично-практичних проблем, які на превеликий жаль, досі залишилися нероз'яснені до кінця.

Метою даного дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти стану та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами ЄС.

Поставлена мета обумовлює вирішення низки **завдань**:

- визначити сутність, форми та функції зовнішньоекономічних зв'язків;
- дослідити теоретичні концепції щодо зовнішньоекономічної діяльності країни;
- проаналізувати систему статистичних показників та методи оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків України з ЄС;
- проаналізувати експортно-імпортні операції України з країнами ЄС;
- проаналізувати рух капіталів між Україною та ЄС;

- промодельовати зовнішньоекономічний розвиток України;
- проаналізувати вплив факторів на зовнішньоекономічні зв'язки України з ЄС;
- оцінити конкурентоздатність України у порівнянні з країнами ЄС;
- спрогнозувати динаміку економічного розвитку України.

Об'єкт дослідження – зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами Європейського союзу.

Предмет дослідження – аналіз та оцінка торговельних, інвестиційних та інших економічних відносин між Україною та державами-членами Європейського Союзу.

Методи дослідження. Задля вирішення поставлених у дипломній роботі завдань було використано загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, за допомогою методів описання, порівняння та спостереження проаналізовано наукові підходи до поняття зовнішньоекономічної діяльності та зроблено порівняльний аналіз зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС; за допомогою дискримінантного аналізу та інших методів статистичного аналізу було проаналізовано ефективність економічного розвитку України, було застосовано графічний метод задля ефективнішої демонстрації результатів аналізу. Також для розрахунку статистичних даних було використано програму для роботи з електронними таблицями Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження є статистичні дані Державної служби статистики України, законодавча база України, Національний банк України, Світовий банк, Міністерство фінансів України.

Також в ході виконання даної роботи було розглянуто, проаналізовано та систематизовано концепції та положення монографічних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, збірники наукових праць та статті періодичних видань.

Основні результати дослідження, викладеного в даній роботі, були оприлюднені на наукових конференціях у вигляді тез та статті [37, 41, 42].

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження зовнішньоекономічних зв'язків» розглянуто сутність, форми та класифікацію зовнішньоекономічних зв'язків, теоретичні концепції дослідження зовнішньоекономічної діяльності країн, а також систему статистичних показників та складові оцінювання зовнішньоекономічних зв'язків України з ЄС.

У другому розділі «Статистичний аналіз зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами ЄС» проведено аналіз динаміки експортно-імпортних операцій України з країнами ЄС за період 2019-2023 рр., аналіз динаміки руху капіталів між Україною та країнами ЄС та проаналізовано дискримінантну модель зовнішньоекономічного розвитку України.

У третьому розділі «Аналіз факторів впливу зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами ЄС» досліджено динаміку експортно-імпортних операцій в Україні з 2016-2023 рр. та динаміку торговельного балансу України за 2008-2023 рр. Також здійснено оцінку рівня конкурентоспроможності України у порівнянні з

країнами ЄС та спрогнозовано подальший сюжет економічного розвитку України за 2025-2030 рр.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоекономічні зв'язки являються однією з найскладніших сфер економіки, яку поділяють на декілька категорій: на економічну та історичну, - та виступають комплексною системою різних форм міжнародного партнерства між державами і їх суб'єктами у будь-якій сфері економіки.

Прийнято вважати, що зовнішньоекономічні зв'язки виступають факторами збільшення національного доходу, економії витрат господарства та прискорення науково-технічної еволюції.

Завдяки даному механізму міжнародного партнерства розвивається промисловість, сільське господарство, торгівля, сфери послуг і фінансові установи.

Відповідно до Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 17 січня 2019 року зовнішньоекономічною діяльністю називається "діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами".

Товарообмін між країнами (продаж-купівля товарів/послуг) посідає одне з провідних місць у економічному розвитку будь-якої країни світу оскільки дане явище супроводжується відсиленням рівня доходної частини державного бюджету через експорт країни-контрагенту.

Аналіз динаміки експортно-імпортних операцій за період 2019-2021 роки показав тенденцію до збільшення обсягів експорту, що є позитивним явищем для України як для аграрної країни, доходи якої залежать в основному від продажу сировини, та тенденцію до збільшення обсягів імпорту, що демонструє такі негативні наслідки:

- збільшення обсягів імпорту провокує високий дефіцит торговельного балансу - коли вартість імпорту домінує над експортом, - що призводить до зниження курсу національної валюти і провокує підвищення рівня інфляції;
- зниження попиту на вітчизняну продукцію, що призводить до скорочення виробництва, наслідком чого виступає скорочення робочих місць, безробіття та підвищення рівня міграції;
- залежність від іноземних постачальників, наслідком чого є економічна нестабільність через підвищення тарифів на іноземні товари і скорочення поставок.

Загальну картину загальноекономічної торгівлі України можна вважати позитивною, проте менш позитивним явищем виступає домінування імпорту над експортом: у 2019 році обсяг імпорту перевищує обсяг експорту на 20,5%; у 2020 - на 28,2%; у 2021 - на 8,1%.

Міжнародний рух капіталів відіграє важливу роль в економічному розвитку багатьох країн та формуванні структури економічного зростання.

Міжнародна міграція капіталу представляє собою інвестування однієї країни

свого надлишкового капіталу в країну-імпортера, котра має дефіцит капіталу, причому даний процес має позитивні наслідки як для однієї країни, так і для іншої.

Аналіз динаміки руху капіталів показав найчастішими інвесторами України за аналізований період виступають Кіпр (42%, 41%, 41%, 41% від загальної суми інвестиційних внесків з боку країн Євросоюзу з 2019 по 2022 роки, відповідно) та Нідерланди (28%, 25%, 25%, 25% за аналогічний період).

За період 2019-2022 рр. спостерігаються коливання у фінансуванні з боку країн ЄС, особливо чітко спостерігаються спадна тенденція у 2022 році. Це можна пояснити негативними наслідками воєнного стану на території України, що суттєво похитнуло економіку держави, вплинуло на структурно-інноваційну політику та децентралізацію прямих іноземних інвестицій. Нажаль, з приходом важких часів на українські землі держава втрачає свою інвестиційну привабливість.

Зменшення інвестиційних надходжень в Україну може призвести до наступних наслідків:

- сповільнюється економічний розвиток через скорочення фінансування нових проектів, що супроводжується підвищенням рівня безробіття;
- обмеження в доступі до науково-технічного прогресу;
- зменшення розвитку інфраструктури, оскільки іноземні інвестори фінансують інфраструктурні проекти, будівництво доріг, портів;
- негативний вплив на конкурентоспроможність.

ВВП виступає одним із важливих показників в економічному аналізі і оцінюванні перспектив можливого розвитку держави, оскільки виступає виміром добробуту і фінансової стабільності населення: чим нижчий ВВП, тим вищий рівень бідності серед населення в країні.

Спираючись на думку багатьох дослідників, можна стверджувати, що низька продуктивність праці являється негативним чинником-фактором на подальшу еволюцію економічного сектору будь-якої країни. Згідно з даними інтернет джерел слід зазначити, що рівень добробуту України ще на період 2021 року вважався катастрофічним у порівнянні із Західною Європою і ще тоді вважалося, що Україні необхідно понад 100 років для реабілітації і для досягнення тодішніх показників ЄС, а якщо брати до уваги теперішні положення України, то дані прогнози глобально погіршуються.

Економічний розвиток виступає однією із головних чинників державного розвитку, яка на пряму залежить від таких економічних елементів як: експорт, імпорт, ВВП, ВНД тощо. Україна з одержанням незалежності намагається боротися з усіма можливими проблемами, що її спіткали, наприклад: економічна криза, епідемія, воєнне положення та інше, - намагається реабілітуватися та розвиватися, проте таких зусиль недостатньо, щоб відповідати стандартам ЄС.

Перш за все, щоб ставити конкретні цілі щодо розвитку соціально-економічного сектору України, треба закінчити війну, адже дане явище виступає масштабною загрозою не тільки для України, а й для інших країн світу.

«Однією із головних цілей України виступає подолання такої проблеми як “занепад економіки”, яку можна вирішити за допомогою керованості економічними реформами та створення соціально-орієнтованої ринкової економіки на базі

відродження та пришвидшення розвитку власного вітчизняного виробництва» [37, с. 40].

Варто зауважити, що до внутрішніх факторів, що негативно відображаються на економічній привабливості України та її відносинах з опонентами (включаючи ЄС) належать орієнтованість на експорт, слаборозвинений внутрішній ринок, дефіцит платіжного балансу та інше, а до зовнішніх факторів відносяться політична стабільність, фінансова криза, підвищений попит на іноземну валюту і спадна тенденція торгового балансу. Внутрішні фактори, перш за все, заганняють Україну в безвихідні рамки і посилюють зовнішні.

Спираючись на дані прогнозні значення можна зробити висновок, що обидва розрахункові ланцюги, базуючись на різних часових періодах (2016-2021 та 2018-2023 роки), показують позитивну прогнозну динаміку зростання експорту України до 2030 року за умови збереження поточних лінійних тенденцій. Прогнози, розраховані на основі даних 2018-2023 років, є дещо вищими в порівнянні з прогнозами на базі 2016-2021 років. Це можна свідчити про прискорення темпів зростання експорту в останні роки. Різниця в прогнозах між двома методиками доводить, що вибір базового періоду суттєво впливає на результат прогнозування. В цілому, наведені розрахунки дають підстави для обережного оптимізму щодо перспектив зростання українського експорту в найближчі 5-7 років, якщо не відбудуться суттєві негативні зміни у зовнішньому середовищі. Водночас, для посилення експортного потенціалу важливо покращувати умови ведення бізнесу та інвестувати в інновації та конкурентоспроможність.

Якщо говорити про прогнозні показники імпорту, то обидва прогнози, побудовані на основі історичних даних за різні періоди (2016-2021 та 2018-2023 роки), показують зростання лінійної тенденції обсягу імпорту в Україну на найближчі роки. Прогноз на основі даних 2018-2023 років демонструє більш стрімке зростання, ніж прогноз на базі 2016-2021 років. Це може пояснюватися відмінностями економічної ситуації та зовнішньоторговельної динаміки в ці періоди. За прогнозом за базою даних 2016-2021 рр., обсяг імпорту зросте з 1339 млрд грн у 2025 році до 2075 млрд грн у 2030 році. За прогнозом на основі 2018-2023 рр. - з 3667 млрд грн у 2025 р. до 5251 млрд грн у 2030 р. Таким чином друга модель передбачає приблизно в 2,5 рази вищі абсолютні значення імпорту. Лінійний характер прогнозу означає, що очікується приблизно однакове абсолютне зростання імпорту - на 147 млрд грн на рік за першою моделлю, та на 317 млрд грн за іншою.

Спираючись на прогнозовані данні стосовно ВВП України варто зазначити, що ці прогнози базуються на припущенні збереження лінійної тенденції. У реальності економічний розвиток можна відзначити вплив різноманітних факторів, таких як зміни в політиці, зовнішньоекономічні шоки, технологічні інновації тощо, які можуть призвести до відхилення від прогнозованих значень. Для підвищення точності та надійності прогнозів доцільно використовувати більш складні моделі, які враховують додаткові фактори впливу на економічне зростання, а також регулярно оновлювати прогнози на основі актуальних даних. Це може бути пов'язано з відновленням економіки після кризових років та впровадженням ефективних реформ. Загалом, обидва прогнози свідчать про позитивні перспективи

розвитку економіки України в довгостроковому періоді, що може бути пов'язано з відновленням економіки після кризових років та впровадженням ефективних реформ. Для реалізації цих прогнозів необхідно забезпечити стабільність економічного/політичного середовища, а також провести ефективні реформи, спрямовані на стимулювання економічного зростання.

АНОТАЦІЯ

Гузинська А.М. «Статистичне дослідження зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами Європейського союзу».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності:

« 051 «Економіка» »
(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою:

« Бізнес-економіка та аналітика »
(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами Європейського союзу.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні основи дослідження зовнішньоекономічних зв'язків. Досліджено та проаналізовано динаміку експортно-імпортних операцій України з країнами ЄС та динаміку руху капіталів України. Проаналізовано дискримінантну модель зовнішньоекономічного розвитку України. Оцінено рівень конкурентоспроможності України та спрогнозовано темпи її економічного розвитку

Ключові слова: зовнішньоекономічні зв'язки, імпорт, сальдо торговельного балансу, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна торгівля, реальний ВВП.

ANNOTATION

Guzynska A.M. «Statistical study of foreign economic relations of Ukraine with the countries of the European Union».

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special:

« 051 «Economics» »

for the educational program:

« Business Economics and Analytics »

Odessa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the foreign economic relations of Ukraine with the countries of the European Union.

In the qualification work, the theoretical foundations of the study of foreign economic relations. The dynamics of Ukraine's export-import operations with EU countries and the dynamics of Ukraine's capital movements were studied and analyzed. The discriminatory model of foreign economic development of Ukraine is analyzed. The level of competitiveness of Ukraine was assessed and the pace of its economic development was predicted

Keywords: foreign economic relations, export, import, balance of trade balance, foreign economic activity, international trade, real GDP.